

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum pater & filius possint dici plures æterni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

constituuntur relationibus, vt in diuinis, quædam per absoluta, vt in creaturis, proprietates constitutiuæ potest intelligi absque intellectu relationis & absque intellectu formæ absolutæ, sed istud non habet locum in proposito.

Infr. di.
25. q. 1.

Primo, quia licet cõmune sumptum sub nomine & ratione cõmuni possit intelligi non intellecta ratione particulari sub ipso contenta, vt anima sine homine vel asino particulari, tamen sub hoc proprio nomine & propria ratione acceptum & retentum nõ potest intelligi sine cõmuni quod inest ei per se primo modo, sicut homo non potest intelligi sine animali, & secundum hoc possumus intelligere q̄ sic aliqua proprietates constitutiuæ suppositi non intellectu q̄ illa proprietates sit absoluta vel relatiua, sed hoc non querimus. Non enim querimus vtrum possumus intelligere in generali suppositum diuinum constitutum in esse suppositi, non intelligendo quod sit constitutum per relationem. Sed querimus in speciali, vtrum paternitas quæ est constitutiuæ patris possit intelligi vt constitutiuæ patris absque hoc, vel priusquam intelligatur vt relatio, qua refertur pater ad filium, vt sic pater possit intelligi prior filio & constat quod non, imò econuerso paternitas potest intelligi vt relatio non intelligendo quod sit constitutiuæ. Cuius ratio est, quia nihil potest intelligi sine eo quod est de ratione sua iudicande quid est & q̄ conuenit ei in primo modo dicendi per se. Talia autem sunt de intellectu rei, sed de ratione paternitatis est relatio & inest ei in primo modo dicendi per se. Esse autem constitutum suppositi non est de ratione paternitatis, nec aliquo modo conuenit ei per se quia non conuenit omni, ergo impossibile est intelligere paternitatem in aliquo nisi intelligendo rationem relationis, sed bene possumus intelligere paternitatem in aliquo nõ intelligendo rationem constitutiuam, sicut bene possumus intelligere paternitatem in aliquo nõ intelligendo q̄ constituit suppositum totum, ergo contrarium accidit ei quod isti dicunt: quod nunq̄ potest intelligi paternitas, in aliquo vt constitutiuæ & non vt referens, vel prius constitutiuæ potest vt referens, cum relatio sit de primario intellectu paternitatis, sed bene potest intelligi vt referens & non vt constitutiuæ, & sic nullo modo præintelligitur pater filio vtroque accepto, sub proprio nomine & propria ratione sicut quæstio intelligitur.

Item non solum in speciali considerando patrem & paternitatem, sed nec in generali, potest in diuinis produciens intelligi esse prius producto quocunq̄ modo nõ solum secundum rem, sed nec secundum rationem: Quod pater sic, quia si in diuinis possit produciens præintelligi producto, aut proprietates producentis proprietati producti, hoc esset in quantum hoc esset produciens & illud productum, aut alio modo, nõ in quantum hoc est produciens & illud productum, quia rationes produciens & producti sunt correlatiuæ quæ simul sunt secundum intellectum. Nec alio modo vt pote in quantum constitutum in esse suppositi, quia si suppositum produciens non in quantum produciens, sed in quantum constitutum in esse suppositi præintelligitur producto, sequitur q̄ intelligatur constitutum antequam produciens, quare & per aliud q̄ per relationem produciens sit: sed iste intellectus est falsus, quia sequeretur q̄ intelligeretur constitutum per aliquid absolutum, quod patet, quia licet aliquid possit intelligi sub ratione cõmuni nõ intellecta ratione propria sub cõmuni contenta (sicut aliquid potest intelligi sub ratione animalis nõ intellectu rationali vel irrationali) tamen ex quo sub cõmuni nõ vnum diuidentium excluditur, alterum ex necessitate concluditur. Verbi gratia si dicatur sic: istud est animal & non irrationale, sequitur quod est rationale. Cum ergo constitutum sit in plus quam constitutum per absolutum vel per relationem, ideo aliquid potest intelligi constitutum nõ intellectu q̄ sit constitutum determinate per absolutum, vel determinate per relationem: tamen ex quo intelligitur constitutum & nõ per relationem necessarium est q̄ intelligatur constitutum per absolutum: & ita suppositum diuinum si intelligatur constitutum nõ per relationem, sed prius constitutum, & postea relatum, sequitur ex necessitate quod intelligatur constitutum per absolutum, qui intellectus est falsus. Et probatur consequentia, quia ex quo intelligitur constitutum per aliquid, oportet quod

intelligatur constitutum per relationem, vel per absolutum vel per indifferens, quia præter rationes istas nulla alia est. Sed non intelligitur constitutum per rationem relationis, quia illa excluditur: nec per rationem indifferetem, quia ratio relatiua non excluderetur: ergo intelligitur constitutum per rationem absolutam.

Ad rationem adductam contra hoc dicendum est q̄ qualem ordinem realem habent aliqua inter se vbi differunt realiter, talem ordinem rationis habent vbi differunt secundum rationem quando hinc inde sibi inuicem correspondent proportionabiliter secundum suas rationes específicas (sicut intellectus & voluntas in Deo & in nobis) & sic si paternitas in creaturis esset proprietates constitutiuæ suppositum & esset prior realiter generatione, & relatione generantis ad genitum, sequeretur q̄ in diuinis paternitas vt constitutiuæ esset prior secundum rationem q̄ generare, & quàm relatio generantis ad genitum: sed neutrum est verum, quia in creaturis, nec paternitas constituit suppositum, nec præcedit realiter generationem, nec relationem generantis ad genitum. Verum est quod proprietates absoluta constitutiuæ suppositum in creaturis præcedit secundum rem, generationem, & relationem: sed tali proprietati nihil correspondet proportionabiliter in diuinis, nec paternitas, nec aliquid aliud: Et ideo nullum simile est hinc inde.

Vel dicendum clarius, quauis redeat in idem, quod ordo prioris & posterioris tam secundum rem q̄ secundum rationem solum est inter disparata, quorum vnum non est de ratione alterius, & in illis maior propositio habet veritatem: sed paternitas & relatio non sic se habent, nec in diuinis nec in creaturis: quia in ratione paternitatis includitur relatio per se: Et ideo paternitas nullo modo potest esse prior relatione nec secundum rem nec secundum rationem: nec in Deo, nec in creaturis.

AD PRIMVM argumentum in oppositum dicendum q̄ sicut se habet corruptum ad definitionem essendi, sic genitum ad acceptionem essendi: nõ autem ad inceptionem. generatio enim de re sua non includit nisi acceptionem esse & naturæ ab alio modo naturæ, vt dictum fuit supra d. 4. q. 1. q̄ autem sit ibi inceptio essendi hoc conuenit generationi quatenus est mutatio cuius subiectum prius est sub priuatione q̄ sub forma. nihil autem tale est in generatione diuina, & ideo genitum accipit quidem esse: sed non incipit.

Ad secundum dicendum quod sicut filius habet principium sui esse, ita sue durationis: filius autem habet principium sui esse, quia habet principium a quo est, sed nõ habet principium quod sit prius in essendo: similiter filius habet principium a quo habet suam durationem, sed nõ habet principium quod sit prius duratione.

Ad tertium dicendum q̄ per eandem rationem probaretur quod filius vel spiritus sanctus esset prior patre: vt patet per similem deductionem, dicendum ergo q̄ ex his quæ conueniunt superiori ratione communis conceptus non licet inferre aliquid inferius. Sicut non sequitur, homo est species, ergo Sortes vel Plato est species. Prioritas autem secundum nõ conuertendi consequentiam conuenit superiori, ratione communioris conceptus: Et ideo non licet inferre aliquid inferiorum, sicut non sequitur, animal est prius homine, ergo asinus vel equus vel aliquid tale animal est prius homine. Et similiter non sequitur, Deus est prior filio secundum non conuertendi consequentiam: ergo pater vel spiritus sanctus est prior filio.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum pater & filius sint plures æterni.

Tho. 1. p. q. 10. art. 3.

Tertio queritur vtrum pater & filius possint dici plures æterni. Et videtur quod non, quia sicut trium personarum est vna deitas, ita vna æternitas, sed pater & filius non dicuntur plures di, ergo nec plures æterni.

Item quæ dicuntur absolute nõ pluraliter in diuinis (significat enim substantiam) sed æternus dicitur absolute, ergo non pluraliter dicitur plures æterni.

Ad idem est quod dicit Athanasius in symbolo. Et tamen non tres æterni, sed vnus æternus.

F 4 IN

Magistri Durandi de

IN CONTRARIUM est, quia non magis est essentialis personis diuinis aeternitas quam entitas, sed entitas praedicatur in plurali de pluribus personis (dicimus enim quod Pater & Filius sunt) Ergo debemus similiter dicere quod Pater & Filius sunt aeterni.

RESPONSIO. Quaestio ista non est de re quid sit, sed de modo loquendi. Non enim dubitamus utrum aeternitas pluraliter in personis diuinis, sed supposito quod in omnibus personis diuinis sit una aeternitas sicut una diuinitas, quaerimus utrum debeamus praedicare nomen aeterni de tribus personis in plurali an in singulari: est ergo intelligendum quod nominum quaedam sunt adiectiua, alia substantiua. Illa quae sunt substantiua cum non significant per modum dependentis ad alterum, & alteri inherens non dicuntur de aliquibus pluraliter, nisi natura importata per talia nomina pluraliter in illis. Sed adiectiua cum significant per modum dependentis ad alterum, & alteri inherens praedicantur pluraliter (de pluribus tamen) siue forma importata per talia nomina pluraliter siue non. Debent enim ut dicunt grammatici, adiectiua conformari substantiuis in numero. Vnde dicimus quod plures homines trahunt nauem pluraliter, licet sit vnus tractus numero. Cum ergo quaeritur utrum pater & filius sint plures aeterni. Aut facis difficultatem in hoc quod est plures, vel in hoc quod est aeterni: Si in hoc quod est plures, solum tum est in prima quaestione huius dist. Si in hoc quod est aeterni, nulla vis facienda est cum sit adiectiuum quod praedicatur pluraliter de pluribus: & pluralis numerus non denotat numerum formae per adiectiuum importatae, sed pluralitatem illorum quibus coeuenit. Vnde bene dicitur plures personae sunt diuinae non autem dii: & quod pater & filius & spiritus sanctus intelligunt & volunt non autem intelligit aut vult, licet intelligere & velle in eis sint vnum numero. Et idem iudicium est de hoc quod est aeternum prout sumitur adiectiue, quia debet dici quod sunt plures aeterni.

AD PRIMVM argumentum dicendum quod non est simile de hoc nomine deus, & de hoc nomine aeternus quia illud est substantiuum & istud adiectiuum: quauis hoc quod est aeternus sumatur aliquoties substantiue, & tunc non praedicatur pluraliter: vnde Athanasius sic accepit cum dixit, & tamen non tres aeterni, sed &c. Adiectiue autem accepit cum dixit quod tres personae coaeternae sibi sunt & coeuae.

AD SECUNDVM dicendum quod adiectiua praedicantur in plurali, quauis sint absoluta & natura importata per ea non pluraliter, & causa dicta est. Ad autoritatem Athanasii patet solutio ex iam dictis.

QUESTIO QVARTA.

Per quod verbum potest exprimi diuina generatio.

Quarto quaeritur quomodo diuina generatio debeat exprimi, utrum per verbum praesentis temporis dicendo filius semper nascitur, an per verbum praeteriti dicendo filius semper natus est. Et videtur quod per verbum praeteriti temporis, quia quod est nobilius, est Deo attribuendum, sed nobilius est esse natum vel genitum quam nasci vel gigni: ergo debemus dicere quod filius semper est natus vel genitus, magis quam semper gignitur vel nascitur.

Item August. 93. quest. cap. 17. sic dicit, qui nascitur nondum est natus: sed filius est natus, ergo non semper nascitur.

Præterea natiuitas completa debet significari ut iam facta & per consequens debet significari per praeteritum, sed natiuitas filii est completa, quia nihil de ea expectatur in futurum, ergo debet significari per praeteritum ut dicamus filius semper natus, & non semper nascitur aut nascetur.

IN CONTRARIUM est, quod non definit esse semper debet designari ut praesens, sed natiuitas filii non definit esse, ergo debet significari per praesens dicendo filius semper nascitur.

Item pater semper generat, ergo filius semper gignitur, consequentia patet. probatio antecedentis patet per Da lib. 1. qui dicit: Deus infinite & sine tempore ens inqueficienter generat.

Sancto Porciano

RESPONSIO: dicendum quod generatio filii non sufficienter exprimitur per praesentis temporis verbum tantum, vel praeteriti tantum, sed per vtrumque simul quod patet sic, in his quae producuntur non per motum, nec per actionem nouam, sed per actionem indiuisibilem, & perpetuam semper sunt simul fieri & factum esse, sed filius producitur a patre non per motum nec per actionem nouam, sed per actionem indiuisibilem & perpetuam, ergo in productione vel generatione filii semper sunt simul producti & productum esse, gigni & genitum esse, ergo per vtrumque debet generatio filii exprimi, & non per alterum tantum, ut dicatur semper gignitur & semper genitus est, sicut per nascitur & semper natus est. minor supponitur, sed probatio haec est maioris. In his enim quae sunt per motum fieri eorum non ipse motus qui non manet acquisito termino, sed cessat & tunc primo res dicitur facta, propter quod in talibus fieri & factum esse nunquam sunt simul. In his vero quae non sunt per actionem subitam sed nouam, sicut illa quae creantur de nouo fieri & factum esse sunt simul, quia mox ut talis actio est, completa est, sed haec non est pro quolibet instanti sed solum pro instanti primo in quo de nouo accipit esse. Tunc enim verum est dicere quod res creatur & creata est. Deinceps autem solum dicimus quod est creata & quod non creatur. Istud tamen non est de virtute sermonis nec ex proprietate rei, sed tantum ex consuetudine loquendi ut patebit in secundo libro dist. 1. In his autem quae sunt per actionem indiuisibilem & perpetuam semper sunt simul fieri & factum esse, vel producti & productum esse, quia talis productio, ut statim est, perfecta est, & nihil de perfectione sua expectas in posterum. Et quia semper est & semper completa est, ideo productum per eam dicitur semper produci propter permanentiam productionis. Et dicitur semper productum propter eius perfectionem. Et ideo filius dicitur semper nasci, & semper natus, forte tamen aliquantulum magis propria est ista, filius semper natus est quod semper nascitur, quia in communi modo loquendi fieri dicit, quasi viam ad terminum disantem quod non est reperire in diuinis. Per hoc patet responsio ad obiecta.

Diuisio textus in generali & speciali Distinctionis x.

Nunc post filii aeternitatem. Superius Magister determinauit de filii generatione in ista parte determinat de Spi. san. processione. Et diuiditur in duas partes. Primo determinat de processione eius aeterna. Secundo de temporali. Secunda in principio decima. 4. dist. Praeterea diligenter. Prima diuiditur in tres. Primo enim determinat processionis modum. Secundo processionis principium. Tertio distinguit processionem & generationem. Secunda in principio distinctionis. Tertia ibi, post hoc considerandum. Prima est praesentis lectionis. Et diuiditur in quatuor partes. Primo enim proponit quod amor in diuinis spiritui sancto attribuitur. Secundo declarat per simile. Tertio confirmat per autoritatem canonis. Quarto confirmat per autoritatem sanctorum. Secunda ibi, in pluribus enim exemplis. Tertia ibi, sed Dei verbis. Quarta ibi, Nunc vero quae incepimus ostendere. Haec est sententia & diuisio in generali.

In speciali vero sic procedit, quia Spiritus sanctus est amor vel dilectio patris & filii, subditque quod nomen charitatis tribus personis in diuinitate conuenit, tam sicut sapientia appropriatur filio ita charitas Spi. san. postea per simile hoc ostendit dicens, quod sicut nomen legis quod commune est veteri testamento appropriatur legi Moyse. Postea confirmat canonicam Ioan. ut in serie littere habeatur quod dilectio est Deus & est in Deo, & facit nos in Deo manere. Et ita Spiritus sanctus est dilectio. Postea probat per autoritatem sanctorum quod Spiritus sanctus est amor patris in filium & vnitas & communio ac donum amborum, & vnus essentia, & aequalis diuinitatis. Vltimo dicit quia Spiritus sanctus est vnio & communio amborum nomen charitatis, quia ambobus conuenit, sicut ibi appropriatur. Et in hoc terminatur sententia lectionis in speciali.

QV. 4.